

і створення варіативних навчальних програм, і застосування різних методик навчання, і врахування індивідуальних навчальних стилів студентів. Оскільки сьогодні висувається завдання підготовки майбутніх фахівців до неперервної освіти й освіти протягом життя, це орієнтує вищу освіту на кардинальну зміну ролі студента в її здобутті, на перетворення студента в активного суб'єкта формування та підвищення власної професійної компетентності, на прийняття ним відповідальності за власне навчання, його залучення до організації навчального процесу з кожної дисципліни навчального плану, що дасть студентові змогу навчитись працювати, самостійно вчитися, приймати рішення, оцінювати результати власної навчальної діяльності. Індивідуалізація навчання в досягненні цієї мети, як свідчать теоретичні і практичні розвідки науковців і освітян, має значний потенціал, і її реалізація сприятиме підвищенню рівня професійної освіти.

Література

1. Щукина Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся в учебном процессе / Г.И. Щукина. – М. : Просвещение, 1979. – 160 с.
2. Шестопалова І.О. Індивідуалізація навчання іноземних мов у вищій школі Великої Британії : дис. ... канд. пед. наук. 13.00.01 / Ірина Олександрівна Шестопалова. – Луганськ, 2010. – 232 с.
3. Campbell K. Learner-based Teaching / K. Campbell, H. Kruszewska. – Oxford : Oxford University Press, 2001. – 215 p.
4. Nunan D. Learner-centred Curriculum / D. Nunan. – Oxford : Oxford University Press, 1996. – 196 p.
5. Nunan D. Research Methods in Language Teaching / D. Nunan. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 249 p.
6. Skehan P. Cluster Analysis and the Identification of Learner Types / P. Skehan. – Oxford, 1986. – 360 p.

ЛЕСНИК В.О.

ФОРМУВАННЯ ВОЛЬОВИХ ЯКОСТЕЙ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

Проблема формування вольових якостей студентів факультетів фізичної культури є однією з найбільш складних і малодосліджених у сучасній навчально-професійної діяльності. Однією з проблем спортивної підготовки студентів є збереження бажання спортсменів до постійного вдосконалення протягом тривалого часу. Особливо нагальною ця проблема є останніми роками у зв'язку з різким зростанням тренувального й змагального навантаження, фізичного та психічного напруження, витрат часу.

Різні аспекти заявленої проблеми досліджували педагоги, психологи, фізіологи, лікарі Л.І. Божович, К.М. Корнілов, В.І. Висоцький, С.М. Шигаєва. Результати дослідження О.В. Бикова, А.К. Макарової [3] свідчать про те, що в певній частині студентів виявлено суттєві проблеми, пов'язані з подоланням труднощів та перешкод у життєвих ситуаціях. Нагальною є також проблема формування волі в конкретних умовах навчально-професійної діяльності, що засвідчується в дослідженнях: у спортивній психології – І.Є. Будовського, Є.П. Ільїна,

А.Ц. Пуні, П.А. Рудика, у педагогічній діяльності – Н.Ф. Джужі, І.Є. Стрелкова. Механізми вольових зусиль розглядали В.К. Калін, В.А. Іванніков, Є.П. Щербаков. У тренувальному процесі спортсменів аналіз вольових якостей розглядали Л.П. Матвеев [2], В.М. Платонов [1], М.І. Пономарьов.

Мета статті – розглянути питання формування вольових якостей студентів, які займаються спортом.

Виховання, навчання і тренування нерозривно пов'язані між собою в єдину систему підготовки в спорті. Багаторічна підготовка спортсменів здійснюється на основі ряду закономірностей і принципів, які, з одного боку, відображають педагогічну спрямованість усього процесу, а з іншого – специфіку спортивного тренування з вибраного виду спорту. Реалізація цих закономірностей сприяє досягненню головної мети – високих спортивних результатів.

У зв'язку із загальною педагогічною спрямованістю всього процесу підготовки використовуються як основні закономірності дидактики (виховний характер навчання) і дидактичні принципи (систематичність і послідовність, свідомість і активність). Принцип всебічності виражає основні вимоги, які висуваються до формування особистості спортсмена. Реалізація цього положення в процесі виховання, навчання і тренування забезпечує розвиток високих морально-вольових якостей, підвищення культурного рівня, а також всебічного фізичного розвитку.

У процесі спортивної підготовки вирішуються різноманітні завдання, і одним з головних є виховання високих моральних та вольових якостей, забезпечення формування світогляду, патріотизму.

На етапі початкової підготовки (І–ІІ курси) тренувальний процес не пов'язаний з великими навантаженнями, він містить у собі багато нового і цікавого і студент прогресує від одного заняття до іншого. Все це дає змогу підтримувати природну зацікавленість до занять. Далі, з переходом на старші курси, у міру збільшення навантаження, через стабілізацію, а інколи і тривалий застій у результатах, більшість студентів не в змозі зберегти стійкий інтерес до занять. З цієї причини деякі з них припиняють тренування.

Для того, щоб зберегти зацікавленість спортсмена до напруженої підготовки і досягнення високих спортивних результатів, перш за все, тренер має забезпечити таку організацію і зміст тренувального процесу, які постійно ставили б перед спортсменом завдання відчуття вдосконаленості. Так, на першому етапі багаторічної підготовки має бути забезпечена спрямованість на навчання і вдосконалення основних рухливих навичок і умінь, вивчення основ виду спорту. У подальшому треба постійно орієнтувати спортсмена на необхідність активної роботи над удосконаленням всіх компонентів підготовленості, подолання постійно зростаючих труднощів засвоєння все більш високих навантажень.

Принципово важливим моментом у підтримці стійкої зацікавленості спортсмена до занять є постійна сумісна робота з тренером, залучення його до творчого процесу планування і реалізації тренувальних планів. Це сприяє не

тільки підтримці у спортсменів зацікавленості до занять, а й швидшому техніко-тактичному вдосконаленню, зростанню спортивних результатів.

Формування у спортсменів цілеспрямованої мотивації спортивного вдосконалення, активного творчого ставлення до тренувального процесу, усвідомлення цілей досягнення високого спортивного результату формує почуття відповідальності, полегшує перенесення великих навантажень, ефективно мобілізує ресурси організму.

При вихованні вольових якостей у спортсменів вирішальним фактором є орієнтація діяльності спортсмена на подолання зростаючих труднощів. Прагнення до найвищих спортивних досягнень студентів, постійне підвищення тренувальних вимог створюють передумови для систематичного подолання постійно зростаючих труднощів як у тренуванні, так і в змаганнях, що сприяє вихованню вольових якостей (Л.П. Матвеев).

Практичною основою методики вольової підготовки слугують такі фактори:

1. Регулярна обов'язкова реалізація тренувальної програми і змагальних установок. Вирішальним тут є виховання спортивного працелюбства і ділового стилю організації занять.

Вимоги обов'язкового виконання тренувальної програми і змагальних установок пов'язані з вихованням у спортсмена звички до систематичних зусиль і наполегливості в подоланні труднощів, уміння доводити розпочату справу до завершення, твердо тримати дане слово. Успіх може бути лише в тому випадку, якщо спортсмен чітко осмислює завдання в спорті, розуміє, що досягнення спортивних вершин неможливе без подолання великих труднощів, вірить у тренера і в правильність обраної методики підготовки. Дуже важливо, щоб складні завдання, які ставляться перед спортсменом на різних етапах його спортивного вдосконалення, були реальні при відповідній мобілізації духовних і фізичних сил.

2. Системне введення додаткових труднощів. При цьому застосовуються різноманітні прийоми: введення додаткових завдань, проведення тренувальних занять в ускладнених умовах, збільшення рівня ризику, введення сенсорно-емоційних факторів, які ускладнюють тренування, ускладнення змагальних впливів.

3. Використання змагань і змагального методу. Підвищенню ефективності використання змагального методу сприяють методичні прийоми, які широко використовуються на практиці.

Важливо регулярно брати участь у різноманітних змаганнях, у тому числі календарних змаганнях, і систематично використовувати змагальний метод при організації тренувальних занять.

4. Послідовне посилення функції самовиховання на основі самопізнання, осмислення спортивної суті своєї спортивної діяльності. Сюди можна зарахувати: 1) чітке дотримання загального режиму життя; 2) самопереконавання, самопонування, самопримушення до виконання тренувальної програми і змагальних результатів; 3) саморегуляція емоцій, психічного і загального стану засобами аутогенних та інших методів і прийомів; 4) постійний самоконтроль.

Однак відповідно до загальної системи виховання формування свідомості і поведінки спортсмена визначається, перш за все, вимогами моралі і етики, складовою якого є спортивна етика. Тому вольова підготовка тісно пов'язана з моральною і визначається як морально-вольова підготовка.

Любов до Батьківщини, патріотизм, почуття обов'язку перед колективом – ось основні моральні сили, які керують спортсменами і забезпечують вольові якості: цілеспрямованість і ясність мети, волю до перемоги, вміння долати труднощі, наполегливість і впертість щодо досягнення мети, дисциплінованість, упевненість у своїх силах, сміливість, рішучість, витривалість та інші.

Важливу роль у підготовці студентів відіграють стимулювальні фактори – заохочування і покарання, які дають змогу закріпити гарні звички і зруйнувати, переформувати погані, аморальні навички.

Заохочення – це позитивне оцінювання дій і вчинків, визнання їх успіхів і досягнень, що дає спортсменам моральне задоволення і сприяє закріпленню правильних форм поведінки. Заохочення спортсмена, його дій, вчинків здійснюється в різних формах – схвалення, вдячність, похвала. Необхідно пам'ятати, що індивідуальні особливості спортсменів надто різні. Так, один – скромний і сором'язливий, другий – честолюбний і гонористий, третій судить про себе суворо і справедливо. Все це має враховуватися при заохоченні в колективі. Можна використовувати такі педагогічні прийоми: довіра авансом, спонукання довірою (провести розминку, організувати команду), моральна підтримка.

Крім методу заохочення, застосовується і метод протилежного змісту – покарання, тобто негативне оцінювання вчинків і дій, яке сприяє подоланню та викоріненню шкідливих звичок поведінки. Педагогічні прийоми покарання з метою перевиховання можуть бути такі: засудження, чекання міри впливу, непомічене ображення, але супроводжене коментарем тренера.

У процесі вольової підготовки особливу увагу необхідно звертати на морально-етичне виховання спортсменів. Спортивна етика як сукупність норм і правил поведінки спортсмена, що визначає його ставлення до Батьківщини, суспільства, колективу в процесі спортивного вдосконалення є одним із важливих розділів професійної етики. До змісту цього поняття входять як загальні вимоги моралі, так і специфічні вимоги до поведінки спортсменів: суворе дотримання правил змагань, повага до суперника, суддів та глядачів, виконання спортивних ритуалів тощо. У зв'язку з цим специфічного відтінку небувають і загальні категорії моральності – відповідальність, добро, зло, справедливість, спортивна чесність, спортивний обов'язок, спортивна честь, спортивна гідність, взаємодопомога.

Але є особливі вимоги, які розроблені спортивною етикою, оскільки спортсмени і тренери інколи опиняються у виняткових ситуаціях. До них належать постійне вдосконалення спортивної кваліфікації, висока сумлінність і організованість, оперативність, здатність швидко приймати рішення, витримка і тактовність, критичне ставлення до себе і до інших, безкорисливе служіння спорту.

Висновки. Отже, вольова підготовка здійснюється успішно, якщо процес виховання волі органічно узгоджується з техніко-тактичним удосконаленням, розвитком фізичних якостей, інтегральною підготовкою спортсмена. Загалом підготовка спортсмена – багатогранний, різнобічний процес. Всі його сторони тісно взаємопов'язані. Особливе значення має мотиваційно-етична складова, оскільки вона визначає ставлення спортсмена до своєї діяльності в цілому.

Для виховання високоморальної особистості необхідні: єдність практичної, організаторської й ідейно-політичної роботи; доцільна організація позитивного морального досвіду спортсменів, згуртованість колективу, сприятлива моральна атмосфера їх життя і діяльності, високий авторитет тренера.

Перспективним напрямом дослідження є розробка педагогічних умов формування вольових якостей студентів вищих навчальних закладів.

Література

1. Волков Л.В. Спортивная подготовка подростков / Л.В. Волков. – К. : Вежа, 1998. – 190 с.
2. Теория спорта / [под ред. проф. В.Н. Платонова]. – К. : Вища шк., 1987. – 424 с.
3. Теория и методика физического воспитания : учебник для ин-тов физ. культуры : в 2 т./ [под общ. ред. Л.П. Матвеева]. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Физкультура и спорт, 1976. – 276 с.
4. Макарова А.К. Формирование мотивации учения / А.К. Макарова. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.

МАНОХІНА І.В.

ДО ПРОБЛЕМИ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Докорінні зміни в соціально-економічному житті України суттєво вплинули на вимоги до випускників вищого навчального закладу, що, насамперед, стосується майбутніх соціальних педагогів, адже саме результатом їх професійної діяльності вбачають готовність до професійної діяльності.

Проблема готовності особистості до професійної діяльності в психолого-педагогічній науці знайшла відображення при вирішенні широкого кола теоретичних та прикладних питань, спрямованих переважно на дослідження професійного становлення, розвитку та самовдосконалення особистості (Л. Анциферова, О. Бодальов, А. Деркач, Е. Зеєр, Н. Кузьміна, А. Маркова, Л. Мітіна, В. Семиченко, В. Сластьонін та ін.).

Дослідженню феномену готовності особистості до педагогічної діяльності присвятили праці В. Адольф, О. Дубасенюк, І. Зязюн, С. Іванова, Н. Кузьміна, Н. Кухарев, С. Сисоєва, О. Щербаков та ін.

Проте, незважаючи на значний інтерес науковців до питань готовності особистості до педагогічної діяльності, проблема формування готовності майбутніх соціальних педагогів до роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківсько-